

Centrul Pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități

RAPORT DE ACTIVITATE ORGANIZAȚIONAL 2024

Partener instituțional IM SDP

Viziunea asociației se cuprinde în angajamentul nostru de a contribui la crearea unei societăți incluzive în care toți bărbații și toate femeile, băieții și fetele cu dizabilități din Republica Moldova, fără discriminare, să se bucure de respect pentru demnitatea lor umană.

Misiunea noastră este de a promova și proteja drepturile persoanelor cu dizabilități, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, gen, sex, vârstă, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar, de a favoriza incluziunea socială și împlinirea lor spirituală prin acțiuni de monitorizare, advocacy și programe de dezvoltare a potențialului lor.

Valori

CDPD creează parteneriate pentru o societate incluzivă pentru toți, urmând principiul respectării *Demnității Umane*.

- **Dragostea pentru semenii:** cea mai importantă chemare este de a prețui și de a purta de grijă oamenilor;
- **Integritate:** consecvență, onestitate, corectitudine și transparență – evaluate prin acuratețea acțiunilor noastre;
- **Excelență:** suntem dedicați celor mai înalte standarde profesionale;
- **Familie:** prețuim echilibrul dintre familie, dezvoltarea personală și profesională;
- **Egalitate de șanse:** contribuim la participarea deplină la viața publică a fiecărei persoane.

Obiectivele strategice

- Facilitarea ajustării graduale a legislației naționale și a politicilor publice la prevederile Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
- Apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități
- Abilitarea economică a persoanelor cu dizabilități
- Participarea la viața politică și publică a persoanelor cu dizabilități.

Domeniile de expertiză:

- Advocacy pentru promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- Litigare strategică pentru apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- Monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- Analiza politicilor publice în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități prin prisma standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului.
- Participarea la viața politică și publică a persoanelor cu dizabilități.
- Accesibilitate fizică și informațională conform conceptului designului universal.
- Protecția împotriva discriminării persoanelor cu dizabilități.

Programele CDPD implementate în 2024

- ✓ **DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI**
- ✓ **ADVOCACY PENTRU POLITICI PUBLICE SENSIBILE LA NECESITĂȚILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI**
- ✓ **RĂSPUNSUL CDPD LA CRIZA UMANITARĂ PROVOCATĂ DE RĂZBOIUL DIN UCRAINA.**
- ✓ **ANTREPRENORIATUL SOCIAL, ABILITAREA ECONOMICĂ ȘI ANGAJAREA ASISTATĂ**
- ✓ **DEZVOLTAREA ORGANIZAȚIONALĂ**

I. DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Gheorghe Bosii, director de program

Parteneri /Finanțatori: IM SDP, UNDP, NRC, EDF, CBM.

Activitățile au fost realizate în conformitate cu Planul operațional al CDPD pentru anul 2024 au fost prevăzute următoarele direcții prioritare de activitate.

COMPONENTA 1: ASISTENȚA JURIDICĂ

1.2. Oferirea asistenței juridice

În anul 2024, CDPD a acordat asistența juridică pentru 915 persoane, dintre care 650 femei și 265 bărbați.

734- beneficiari de asistență juridică primară ;

181- beneficiari de asistență juridică calificată;

455 -cereri, petiții, plângeri, sesizări, cereri de contestare a unor decizii judecătorești etc. întocmite în numele și în interesul beneficiarilor, adresate autorităților publice, precum și altor instituții, organizații.

99 - participări a reprezentanților CDPD în cadrul ședințelor de judecată și a consiliului de egalitate în scopul apărării persoanelor cu dizabilități precum și a cauzelor ce țin de interes public.

De asemenea a fost acordată asistență juridică pentru 11 ONG-uri: Asociația Elșadai, Federația sportivilor persoane cu dizabilitate de vedere, Asociația Neemia, ANM, Asociația Dolna, ASRM, Alianța INFONET, Sunshine, SOS AUTISM, Automobil Club Moldova, Asociația pentru Protecția Persoanelor cu Dizabilități.

1.1. Lecții publice

Au fost realizate 115 lecții publice ateliere de informare realizate în format of/on-line în cadrul cărora pe diferite subiecte ce vizează domeniul persoanelor cu dizabilități inclusiv drepturile persoanelor cu dizabilități și în etate refugiate din Ucraina au fost informate 1725 persoane.

1.3. Advocacy privind îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la justiție

În cadrul parteneriatului dintre CDPD, Alianța INFONET și UNIVERSAL ACCES SRL –(Întreprindere socială) au fost evaluate prin prisma accesibilității 45 pagini web ale autorităților în domeniul justiției (inclusiv instanțelor judecătorești) <file:///D:/Discul%20D%20Arhiva/2025/Raport%20de%20activitate%202024/Evaluarea-accesibilitati-paginilor-web-a-instantelor-de-judecata-2024.pdf>

În vederea creșterii gradului de accesibilitate fizică și informațională a sediilor instanțelor judecătorești CDPD în parteneriat cu Alianța INFONET și alte ONG din domeniu a realizat evaluarea a 50 de clădiri a instanțelor de judecată autorităților și instanțelor publice din domeniul justiției. <https://www.infonet.md/?p=8430>

1.4. Dezvoltarea rețelei de parajuriști în regiunea transnistreană a Republicii Moldova

Pe parcursul anului 2024 CDPD în parteneriat cu organizațiile active din domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități ce își desfășoară activitatea sa pe malul stâng al Nistrului și anume NGO "Sociohab" AO "VIALEX", AO "GLIN", AO "Алые паруса" AO "От равного к равному", prin consultarea cu CNAJGS af fost elaborată foaia de parcurs care urmărește dezvoltarea rețelei de parajuriști în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.
<https://shorturl.at/Vsb3v>

1.5. Realizarea cursurilor de formare în domeniul acordării asistenței juridice pentru 3 ONG reprezentative din regiunea transnistreană

A fost realizat un curs de formare multimodular în cadrul căruia 25 persoane inclusiv persoane cu dizabilități au fost formate în calitate de parajuriști ce vor activa în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid0YKJ12Cj1MWdYzeBJXgATVohUuePPSsAfSteczjc85B3YcRA5tiziUZwC9wcdFda2EI>

1.6. Realizarea vizitelor privind schimbul de experiență și bune practici între ONG-urile ce activează pe ambele maluri ale Nistrului în domeniul apărării drepturilor persoanelor cu dizabilități

5 vizite realizate privind schimbul de experiență și bune practici între ONG-urile ce activează pe ambele maluri ale Nistrului în domeniul apărării drepturilor persoanelor cu dizabilități

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid02tbGV2YT8SnxVhzGkAH9L8N6soigGM3crUD1YGTRpYb8KmgPGfgisScJNA5UDSZpel>

1.7. Elaborarea handbook /manual de asistență juridică în limba rusă pentru activitatea parajuriștilor din regiunea transnistreană

A fost elaborat handbuk/ Ghidul parajuristului pentru facilitarea activității parajuriștilor care prestează servicii de asistență juridică primară în regiunea transnistreană a Republicii Moldova . <https://shorturl.at/1BOSz>

Începând cu 14.10.24 în regiunea transnistreană a Republicii Moldova în parteneriat cu 5 ONG-uri ce activează în domeniul dizabilității NGO ”Sociohab” AO ”VIALEX”, AO ”GLIN”, AO ”Алые паруса” AO ”От равного к равному”, a fost pilotat serviciul de asistență juridică primară acordată de către cei 25 parajuriști formați de către CDPD astfel circa 900 de beneficiari ce fac parte din grupurile subreprezentate inclusiv refugiați din Ucraina care locuiesc în regiunea transnistreană au beneficiat de servicii de asistență juridică primară.

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid02RrV3CfDRbeQJMiwFMJeYVfzGY3eLuUB66Ph92WjnHk5fRzkUQx7bx3axdiL3mwCNI>

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid032rGE1SieH5liceKFKhopjEUuvsh2vHT7G88iCGrqy8nSVxXbyCLZ3LnWFveNRW8cl>

5 ONG din Regiunea transnistreană ce activează în domeniul protecției persoanelor cu dizabilități au beneficiat de coaching din partea CDPD în ceea ce privește serviciul de asistență juridică primară inclusiv au fost dotate cu mobilier și echipament de birou.

1.8 Evaluarea clădirii Ministerului Justiției din perspectiva asigurării condițiilor de accesibilitate fizică și informațională pentru justițiabili persoane cu dizabilități

Evaluarea accesibilității clădirii Ministerului Justiției a fost realizată de Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD), la solicitarea proiectului UNDP Moldova „Consolidarea capacităților Ministerului Justiției al Republicii Moldova pentru realizarea obiectivului de reformă a justiției”.

În acest scop au fost realizate următoarele acțiuni:

18.01.2024: Ședință inițială, realizată în comun cu CDPD, UNDP și Ministerul Justiției

24.01.2024: Vizită de evaluare, realizată de echipa CDPD și reprezentantul Direcției generale pentru administrarea clădirilor Guvernului Republicii Moldova

13.02.2024: "User Safari" evaluarea accesibilității de către persoanele cu dizabilități de vedere, de auz și de mobilitate. Activitatea "User Safari" a implicat persoane cu dizabilități, angajați CDPD și organizații partenere, UNDP și ai Ministerului Justiției. Activitatea a constatat în:

- Deplasarea în interiorul edificiului Ministerului Justiției. Evaluarea intrării în clădire
- Comunicarea cu gardianul de la recepție, solicitarea de informații despre amplasarea sălii de audiență a cetățenilor.
- Evaluarea sălii de audiență a cetățenilor, funcțiile acestei încăperi și felul în care i-au în considerare necesitățile acces pentru persoanele cu dizabilități.
- Evaluarea grupului sanitar. Comunicarea echipelor de evaluatori cu gardianul, solicitarea informației despre amplasarea grupului sanitar și repere de navigare.
- Vizitarea sălilor de ședință de la etajul 1 și 2.

Recomandările prezentate în cadrul raportului au fost elaborate în conformitate cu legislația, reglementările tehnice și standardele naționale, în vigoare:

Pentru mai multe detalii privind conținutul raportului de evaluare accesați următorul link:

<https://cdpd.md/raport-privind-realizarea-auditului-accesibilitatii-cladirea-ministerului-justitiei/>

COMPONENTA 2: LITIGARE STRATEGICĂ

În anul 2024 CDPD a inițiat și a administrat 11 cazuri de litigare strategică, pe următoarele domenii:

Dreptul la locuință și proprietate, protecție socială, educație incluzivă, accesibilitate fizică și informațională, serviciul social/serviciul de asistență personală, nediscriminare.

II: . ADVOCACY PENTRU POLITICI PUBLICE SENSIBILE LA NECESITĂȚILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Ion Cibotărică, director de program

Parteneri /Finanțatori: IM SDP, UNDP, UNICEF, UNCHR, EDF, CBM, ERA/NDI, EEF

Activitățile au fost realizate în conformitate cu Planul operațional al CDPD pentru anul 2024 au fost prevăzute următoarele direcții prioritare de activitate.

COMPONENTA 3: CAPACITAREA CONSILIULUI NAȚIONAL PRIVIND DETERMINAREA DIZABILITĂȚII ȘI CAPACITĂȚII DE MUNCĂ

În anul 2024, CDPD în cadrul programului UN PRPD partenerii căruia sunt 3 agenții ONU, UNDP Moldova, UNICEF și OHCHR, CDPD în calitate de organizație parteneră și-a propus să contribuie la schimbarea paradigmei de la abordarea medicală la abordarea bazată pe drepturile omului în determinarea dizabilității la copii și determinarea dizabilității și capacității de muncă la adulți. Astfel au fost întreprinse următoarele acțiuni:

- Evaluarea necesităților de formare și a mediului de învățare continuă a CNDDCM cu structurile sale teritoriale din perspectiva abordării bazate pe drepturile omului privind determinarea dizabilității la copii <https://rb.gy/t265ob>
- Evaluarea necesităților de instruire a angajaților CNDDCM din perspectiva abordării bazate pe drepturile omului în procesul de determinare a dizabilității și capacității de muncă la adulți <https://cdpd.md/raport-evaluarea-necesitatilor-de-instruire-a-angajatilor-cnddcm/>
- Elaborarea ghidului de instruire pentru colaboratorii CNDDCM privind abordarea bazată pe drepturile omului în procesul de determinare a dizabilității la copii <https://cdpd.md/abordarea-bazata-pe-drepturile-omului-in-procesul-de-determinare-a-dizabilitatii-la-copii/>
- Elaborarea ghidului de instruire pentru colaboratorii CNDDCM privind abordarea bazată pe drepturile omului în procesul de determinare a dizabilității și capacității de muncă la adulți <https://cdpd.md/abordarea-bazata-pe-drepturile-omului-in-procesul-de-determinare-a-dizabilitatii-la-adulti/>
- Elaborarea curriculumului de instruire a colaboratorilor CNDDCM

De asemenea au fost realizate următoarele acțiuni:

- ✓ Formarea formatorilor (TOT) pe tema: Abordarea bazată pe drepturile omului în procesul de determinare a dizabilității la copii și a dizabilității și a capacității de muncă la adulți , din rândul colaboratorilor CNDDCM. Astfel 76 de specialiști ai CNDDCM, din 38 de raioane ale țării, inclusiv municipiul Chișinău, au beneficiat de programul de instruire în 3 module, despre abordarea bazată pe drepturile omului în determinarea dizabilității la copii și adulți, în conformitate cu Clasificarea Internațională a Funcționării (CIF).
- ✓ Cursurile de formare au fost conduse de formatori din rândul experților CNDDCM, beneficiari a unui program anterior de formare de formatori realizat de către CDPD. Ei au explicat în detaliu cum ar trebui să funcționeze eficient procedura de determinare a gradului de dizabilitate conform abordării bazate pe drepturile omului. La baza procesului de evaluare trebui să fie identificarea abilităților persoanelor și modalitățile de compensare a deficiențelor, pentru incluziunea acestora în societate. <https://cdpd.md/determinarea-dizabilitatii-la-copii-si-adulti-in-republica-moldova-se-va-face-conform-abordarii-bazate-pe-drepturile-omului/>

COMPONENTA 4: PROCESUL DE MONITORIZARE CONTINUĂ A RESPECTĂRII DREPTURILOR PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI ESTE ÎMBUNĂTĂȚIT DE AUTORITĂȚI ÎN BAZA EFORTULUI DE ADVOCACY DESFĂȘURATE DE CDPD

4.1. Prezentarea informație pentru sesiunea de audiere a raportului 2 pe CRPD

În perioada 26-27 august 2024 reprezentatii CDPD au participat la sesiunea de lucru a Comitetului ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități pentru audierea raportului Guvernului Ucrainei despre implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În cadrul ședințelor de lucru preliminare membrii Comitetului ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități au avut întâlniri separate cu reprezentanții societății civile din Ucraina și reprezentanți Centrului pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

Echipa CDPD, a prezentat membrilor Comitetului ONU cele mai problematice subiectele care afectează persoanele cu dizabilități din Ucraina, refugiate pe teritoriul Republicii Moldova ca rezultat al războiului declanșat de Rusia:

- Persoanele cu dizabilități și cele în etate întâmpină bariere în accesarea serviciilor consulare la reprezentanțele consulare ale Ucrainei în Moldova. Astfel, programarea pentru servicii consulare se face în mod electronic, fiind necesară înregistrarea pe portalul electronic național din Ucraina DIA. Multe persoane nu au acces la acest portal și nu pot, din cauza vârstei sau dizabilității, să se înscrie la serviciile consulare. De asemenea, taxele consulare sunt foarte mari și agravează starea economică a persoanelor cu venituri reduse.
- La moment există probleme în ceea ce privește dispunerea de pensii și alocații sociale pentru ucrainenii refugiați în Republica Moldova. Aceste persoane din cauza stării de sănătate nu se pot deplasa în Ucraina, fie din cauza stării fizice sau din cauza fricii de război.

În prezentarea sa raportorul CDPD a oferit și recomandări pentru redresarea situației persoanelor din grupurile vulnerabile din Ucraina, care se află temporar pe teritoriul țării noastre:

- Simplificarea procedurii de acces pentru cetățenii ucrainenii cu dizabilități la serviciile consulare la reprezentanțele diplomatice ale Ucrainei din Moldova. De asemenea, se recomandă să fie aplicate facilități la achitarea serviciilor consulare pentru refugiații care au grad de dizabilitate, inclusiv stabilit de autoritățile responsabile din Moldova.
- Încheierea unui Acord între Moldova și Ucraina, care ar reglementa accesul reciproc la sistemul de asistență socială pentru cetățenii ambelor țări, în perioada aflării pe teritoriul țărilor, din cauza situațiilor de război.

În rezultatul acțiunilor de advocacy realizate de CDPD la nivel internațional, serviciile consulare oferite de către misiunile diplomatice a Ucrainei au devenit mai prietenoase pentru persoane cu dizabilități și în etate astfel costul serviciilor consulare pentru perfectarea pașaportului de călătorie a cetățeanului Ucrainei persoană cu dizabilități a fost diminuat de la 130 USD la 40 USD.

Persoanele cu dizabilități, persoanele în etate, analfabete precum și alte persoane ce fac parte din categoria persoanelor subreprezentate în fiecare vineri pot beneficia de serviciile consulare fără programare on line în prealabil.

Persoanele cu dizabilități cât și persoanele în etate ce au o mobilitate extrem de redusă pot beneficia la domiciliu de serviciile consulare oferite de către misiunea diplomatică prin intermediul echipei mobile.

<https://cdpd.md/reprezentantii-cdpd-au-participat-la-sedinta-comitetului-onu-pentru-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati-de-la-geneva/>

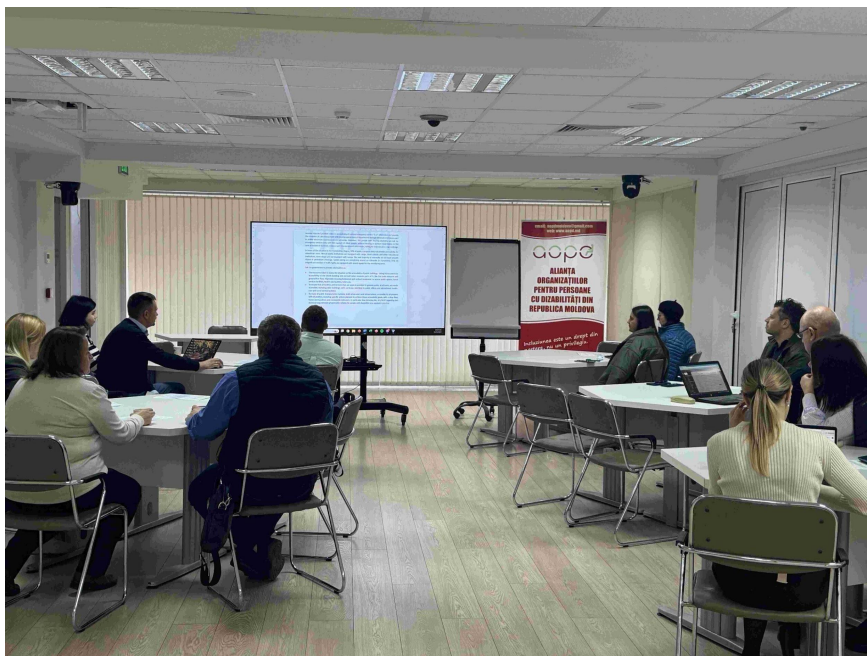

4.2. Prezentarea propunerilor pentru Lista de întrebări către Comitetul CRPD

Pe parcursul anului 2024 CDPD în parteneriat cu organizațiile membre a Alianței Organizațiilor Persoanelor cu Dizabilități (AOPD) și alți parteneri au elaborat un raport alternativ referitor la implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în Moldova pentru procesul de revizuire periodică a Moldovei referitor la implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Pe 24 octombrie ONG-uri ale persoanelor cu dizabilități și organizații care oferă servicii de suport s-au întâlnit, pentru a trece în revistă cele mai grave încălcări ale drepturilor persoanelor cu dizabilități, care se produc în țara noastră. Evenimentul a fost organizat de Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD) în cooperare cu Alianța Organizațiilor Persoanelor cu Dizabilități (AOPD) și asociațiile partenere.

În cadrul atelierului de consultare reprezentanții organizațiilor au oferit opiniile lor din perspectiva domeniilor de expertiză care le dețin, prin urmare au fost completate și actualizate capitolele incluse în raport. Printre problemele majore reflectate în document, elaborat de persoanele cu dizabilități și organizațiile societății civile, se regăsesc: asigurarea dreptului la educație, angajarea în câmpul muncii, colectarea datelor statistice dezagregate, accesibilitatea clădirilor publice, a transportului de pasageri, a informației de interes general etc.

Ulterior participanții au pregătit o listă de întrebări care vor fi adresate reprezentanților Guvernului Republicii Moldova, în procesul de audieri la Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, care va avea loc pe 24-28 martie 2025, la Geneva. Este planificat ca o delegație alcătuită din persoane cu dizabilități și reprezentanți ai organizațiilor societății civile din Moldova să participe la audierea raportului guvernului țării noastre.

Raportul alternativ este un instrument prevăzut în cadrul convențiilor ONU, care oferă organizațiilor neguvernamentale din statele membre posibilitatea să întocmească un raport paralel, alternativ la raportul prezentat de guvernele țărilor lor. Prin depunerea rapoartelor alternative la comitetele sectoriale ale ONU organizațiile societății civile scot în evidență anumite probleme care nu sunt reflectate în rapoartele guvernamentale și, totodată, cresc gradul de transparență și obiectivitate a informației prezentate în fața instituțiilor ONU. Pentru a afla mai multe detalii privind conținutul raportului de alternativă

accesați

link:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCRPD%2FICO%2FMDA%2F62568&Lang=en

<https://cdpd.md/persoanele-cu-dizabilitati-si-organizatiile-acestora-pregatesc-un-raport-alternativ-referitor-la-implementarea-conventiei-onu-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati-in-moldova/>

4.3. Potențialul universităților din Moldova în implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive 2024-2027

Potențialul universităților din Moldova în implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive 2024-2027, a fost discutat la o masă rotundă organizată de Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități în colaborare cu Universitatea de Stat din Moldova (USM).

În cadrul proiectului [„Societatea Civilă pentru Integrarea Europeană”](#), finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Fundația „Friedrich Ebert”, Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități a organizat în cadrul USM, pe 14 noiembrie 2024, o masă rotundă dedicată tematicii „Potențialul universităților din Moldova de implementare a Programului de dezvoltare a educației incluzive 2024-2027”. Evenimentul a avut loc în Aula „Regina Maria” a Universității de Stat din Moldova și a reunit reprezentanți a mai multor universități, funcționari de la Ministerul Educației și Cercetării, precum și experți în domeniul educației incluzive. Printre participanții la întrunire a fost și dl James Thomas Jackson, expert în educația incluzivă de la Howard University, din Washington.

Unul dintre subiectele centrale ale mesei rotunde a fost prezentarea viziunii Ministerului Educației și Cercetării privind implementarea programului de dezvoltare a educației incluzive pentru perioada 2024-2027. Reprezentanții ministerului au detaliat măsurile propuse pentru asigurarea accesibilității în învățământul superior pentru tinerii cu dizabilități, în special în ceea ce privește adaptarea universităților la standardele internaționale de accesibilitate și furnizarea de echipamente și tehnologii asistive pentru studenții cu nevoi speciale.

Emma Matreniuc, directoarea Asociației „Vivere”, în calitate de persoană cu dizabilități locomotorii și de absolventă a USM, a prezentat din perspectiva unui beneficiar cum ar trebui să fie adaptate serviciile educaționale universitare, astfel încât să corespundă necesităților studenților cu necesități speciale. Totodată, dl James Thomas Jackson a prezentat cele mai bune practici ale educației incluzive în universitățile din SUA.

În cadrul mesei rotunde expertul CDPD, Ion Cibotărică, a prezentat [Raportul de monitorizare a cheltuielilor bugetare pentru serviciile de educație incluzivă în instituțiile de învățământ superior din Moldova](#). Documentul analizează accesibilitatea infrastructurii și a procesului educațional al universităților pentru studenții cu dizabilități. În același, raportul documentează, cantitativ și calitativ, conformitatea măsurilor realizate prin prisma standardelor de accesibilitate și propune mai multe recomandări instituțiilor vizate în studiu.

Reamintim că unul din obiectivele Ministerului Educației și Cercetării pentru Programul de dezvoltare a educației incluzive 2024-2027, este ca până în anul 2027 rata tinerilor cu dizabilități care acced la studii superioare să ajungă la 2% din numărul total al studenților. Potrivit statisticilor oficiale ale MEC în anul de studii 2021-2022, rata studenților cu dizabilități în universitățile din Moldova era de doar 0,3%, ceea ce subliniază necesitatea unor măsuri suplimentare pentru a încuraja integrarea acestora în învățământul superior.

Evenimentul a fost un pas important în promovarea unui dialog constructiv între autorități, instituțiile de învățământ superior și organizațiile din domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități. În acest context, s-a subliniat importanța colaborării între toate părțile implicate pentru a asigura condiții adecvate pentru tinerii cu dizabilități, promovând astfel accesul acestora la educație de calitate.

Raportul integral poate fi accesat: <https://www.euromonitor.md/raport-de-monitorizare-bugetara-monitorizarea-cheltuielilor-bugetare-pentru-serviciile-de-educatie-incluziva-in-institutiile-de-invatamant-superior-din-republica-moldova/>

4.4. Monitorizarea cheltuielilor din bugetul mun. Chișinău 2023 pentru lucrările de renovare și accesibilizare a trecerilor subterane

Pe parcursul anului 2024 CDPD a realizat raportul de monitorizare bugetară. ”Monitorizarea cheltuielilor din bugetul mun. Chișinău 2023 pentru lucrările de renovare și accesibilizare a trecerilor subterane”

Anual în mun. Chișinău se cheltuie milioane lei pentru construcția și menținerea drumurilor și trotuarelor, bani din bugetul municipal, precum și din credite și granturi de la partenerii de dezvoltare. Bugetul municipiului Chișinău pe anul 2023 a fost aprobat cu o sumă de 6 812,374 milioane la venituri și 7 359,24 milioane la cheltuieli.¹ Dintre care, cheltuielile pentru accesibilizarea infrastructurii sunt distribuite pe diverse linii bugetare făcând dificilă monitorizarea eficienței utilizării acestora.

Din analiza structurii bugetului municipal prezentată în raport putem observa că nu este clară divizarea costurilor, cheltuielile pentru accesibilitate fiind în aceeași linie de buget cu lucrările de renovare, modernizare a obiectelor de infrastructură. De asemenea, bugetul nu include indicatori specifici de monitorizare pe domeniul accesibilitatea infrastructurii. Astfel va fi greu de monitorizat cât s-a cheltuit pentru accesibilitate și cât pentru „modernizare/renovare”. Pentru mai multe detalii privind conținutul raportului accesați. <https://cdpd.md/raport-de-monitorizare-a-cheltuielilor-din-bugetul-mun-chisinau-2023-pentru-lucrările-de-renovare-si-accesibilizare-a-trecerilor-subterane/>

4.5. Evaluarea accesibilității programelor educaționale și mijloacelor asistive în instituțiile de învățământ profesional tehnic

Pe parcursul anului 2024 CDPD a realizat Studiul Evaluarea accesibilității programelor educaționale și mijloacelor asistive în instituțiile de învățământ profesional tehnic.

¹ Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 23/2 din 27.12.2022

Conform datelor oficiale, în anul de studii 2022-2023, activau 90 de instituții de învățământ profesional tehnic (ÎPT), dintre care: 41 școli profesionale, 36 colegii și 13 centre de excelență. În aceste instituții, își făceau studiile 32.143 elevi.² În total, în sistemul ÎPT activează 5.060 de cadre didactice. Dintre aceștia, aproximativ 350 de persoane au beneficiat de instruirii privind implementarea educației incluzive.³ Conform Sistemului Informațional de Management în Educație (SIME), 671 de elevi cu CES și/sau cu dizabilități își făceau studiile în ÎPT în anul de studii 2021-2022.

În lipsa dezvoltării și capacitării unui sistem de incluziune a copiilor cu dizabilități în ÎPT, accesul acestora rămâne redus și sporadic, iar asigurarea dreptului lor la educație este îngrădită. Peste 50% dintre absolvenții cu CES și/sau cu dizabilități ai învățământului secundar general, ciclul I, nu-și continuă studiile la următoarea treaptă educațională.⁴

Educația reprezintă un drept fundamental al tuturor persoanelor, inclusiv celor cu dizabilități, având un rol esențial în dezvoltarea unei societăți prospere. Educația oferă posibilități de dezvoltare personală și profesională, fiind un factor important în îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu social mai echitabil și competitiv. Sistemul de învățământ are rolul de a pregăti tinerii pentru a deveni cetățeni responsabili și competenți, capabili să-și valorifice potențialul și să contribuie la dezvoltarea comunității locale. De asemenea, educația joacă un rol crucial în lupta împotriva sărăciei, discriminării și excluziunii sociale. Prin intermediul educației, persoanele sunt capabile să depășească dificultățile create de contextul socio-economic și să acceseze oportunități de creștere și dezvoltare personală.

În Republica Moldova, s-au făcut pași către educația incluzivă, dar provocările persistă, în special în școlile profesionale. Aceste instituții joacă un rol crucial în dotarea persoanelor cu abilități practice pentru forța de muncă. Cu toate acestea, asigurarea accesului egal și a sprijinului pentru elevii cu dizabilități rămâne o preocupare semnificativă. În acest studiu realizat de CDPD, au fost identificate problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în școlile profesionale din Republica Moldova și au fost propuse recomandări de îmbunătățire.

Studiul examinează problema cercetată în special din perspectiva provocărilor de incluziune a elevilor cu dizabilități în ÎPT și problemelor de acces la cursurile de formare profesională oferite de ANOFM. Pentru mai multe detalii privind conținutul studiului accesați: <https://cdpd.md/evaluarea-accesibilitatii-programelor-educationale-si-mijloacelor-asistive-in-institutiile-de-invatamant-profesional-tehnic/>

III: RĂSPUNSUL CDPD LA CRIZA UMANITARĂ PROVOCATĂ DE RĂZBOIUL DIN UCRAINA.

Adela Gonciar , directoare program

Parteneri /Finanțatori: IM SDP, NRC, IOM, EDF, CBM.

² <https://dataset.gov.md/resources/2023-06/Date%20statistice%20generale%2C%20Educa%C8%9Bie%2C%202022-2023.pdf>

³ Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024 – 2027

⁴ Ibidem

CDPD împreună cu alte organizații a societății civile în anul 2024 a venit cu un răspuns la criza umanitară ca urmare a războiului declanșat de către Federația Rusă în Ucraina, în special în ceea ce privește oferirea suportului refugiaților persoane cu dizabilități și membrilor familiilor acestora. Răspunsul CDPD la criza umanitară sa referit în special la:

- Evaluarea centrelor de cazare temporară a refugiaților din Ucraina din perspectiva asigurării condițiilor de accesibilitate inclusiv a serviciilor acordate refugiaților în cadrul acestora.
- Consiliere juridică
- Informare consultare și asistență legală ICLA
- Case management
- Ajutor material individual oferit în baza evaluării necesităților individuale a beneficiarilor.
- Suport pentru acomodarea rezonabilă a centrelor de plasament temporar inclusiv a proprietarilor de locuință privată care practică cazarea refugiaților persoane cu dizabilități.
- Oferirea pachetelor cu produse alimentare specifice alimentației individuale și igiene.
- Acoperirea costurilor pentru accesarea serviciilor consulare în vederea perfectării de către misiunile diplomatice a pașapoartelor de călătorie pentru persoane cu dizabilități, persoane în etate și alte persoane defavorizate, cetățeni Ucraineni.

Evaluarea Centrelor de cazare temporară a refugiaților din Ucraina

Pe parcursul anului 2024 au fost evaluate 15 de centre de plasament temporar.

Acomodarea rezonabilă a 3 locuințe private în care sunt cazate persoane cu dizabilități refugiate din Ucraina.

Suportul oferit a fost pentru accesibilizarea camerelor de WC și a camerei de baie precum și camerelor de dormit prin oferirea paturilor multifuncționale care pot fi adaptate la necesitățile individuale a persoanelor cu dizabilități și a caloriferilor electrice pentru încălzirea odăilor în perioada rece a anului.

Case management

Serviciul de case management a fost dezvoltat pentru persoane cu dizabilități refugiați din Ucraina.

Astfel în perioada anului 2024 serviciul de case management a prelucrat și au oferit asistență pentru 400 de solicitări din partea refugiaților persoane cu dizabilități din Ucraina dintre care 265 femei și 135 bărbați

Ajutor material individual acordat persoanelor cu dizabilități refugiate din Ucraina (IPA)

CDPD pe parcursul anului 2024 a reușit să acorde ajutor material individual pentru 900 refugiați persoane cu dizabilități dintre care 550 bărbați 350 femei. Ajutorul material individual oferit de CDPD a constatat în :

- Asigurarea cu produse alimentare inclusiv produse alimentare speciale (fără gluten și lactoză).
- Produse de igienă personală inclusiv scutece pentru adulți.
- Încălțăminte ortopedică.
- Medicamente
- Acoperirea costurilor pentru petrecerea investigațiilor medicale și intervenții chirurgicale
- Asigurarea cu echipament medical pentru monitorizarea stării de sănătate. (Tonometre și glucometre electronice cu voce)
- Scaune mobile cu WC pentru adulți, cârje, bastoane inclusiv pentru nevăzători precum și cadru de mers.

- Acoperirea cheltuielilor pentru perfectarea pașapoartelor și a serviciilor consulare

Informare consultare și asistență juridică (ICLA)

Juriștii CDPD au oferit servicii de informare, consultare și asistență juridică pentru 1382 refugiați persoane cu dizabilități dintre care:

914 persoane care au beneficiat de servicii de informare și consultare

468 persoane care au beneficiat de Asistență juridică

Serviciile de informare consultare și asistență juridică au fost oferite pe următoarele domenii

Protecție socială 230 cazuri

Asistență medicală. 329 cazuri

Echipament medical 79 cazuri

Protecție temporară 375 cazuri

Educație incluzivă 26 cazuri

Angajarea în câmpul muncii 51 cazuri

Acte juridice 292 cazuri

60 de persoane cu dizabilități și persoane în etate au beneficiat de suport financiar în mărime de 1850 lei per persoană în vederea acoperirii costurilor pentru serviciile consulare în legătură cu perfectarea pașaportului de călătorie.

Linia fierbinte CDPD- 080008800

În scopul asigurării accesului refugiaților persoane cu dizabilități la serviciile și ajutorul oferit de către CDPD refugiaților inclusiv a altor organizații ce au venit cu un răspuns la criza umanitară, CDPD pe parcursul anului 2024 a menținut și a pus la dispoziția beneficiarilor linia fierbinte 080008800 prin intermediul căreia 2 manageri de caz angajați de către CDPD ofereau asistență refugiaților de luni -vineri în intervalul orelor 9.00-18.00

Studiu privind Evaluarea cadrului de reglementare existent privind accesul la serviciile medicale pentru persoanele cu dizabilități strămutate din Ucraina

În februarie 2024 CDPD a finalizat și a prezentat autorităților publice și partenerilor de dezvoltare Studiul privind ”Evaluarea cadrului de reglementare existent privind accesul la serviciile medicale pentru persoanele cu dizabilități strămutate din Ucraina” <https://cdpd.md/studiu-evaluarea-cadrului-de-reglementare-existent-privind-accesul-la-serviciile-medicale-pentru-persoanele-cu-dizabilitati-stramutate-din-ucraina/>

Această cercetare a avut drept scop identificarea lacunelor existente în cadrul normativ al Republicii Moldova în domeniul asigurării accesului persoanelor strămutate din Ucraina la serviciile de asistență medicală, prin raportare la standardele internaționale privind accesul refugiaților (în special, cu dizabilități) și la modelele de bune practici aplicate în țările vecine. Concluziile și recomandările elaborate în cadrul studiului pot fi utilizate în calitate de puncte de reper pentru identificarea soluțiilor de îmbunătățire a accesului persoanelor strămutate din Ucraina, în special a celor cu dizabilități, la serviciile de asistență medicală, prin modificarea și completarea cadrului normativ existent.

Promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități refugiate din Ucraina

În scopul promovării dreptului la protecție socială a persoanelor cu dizabilități refugiate din Ucraina CDPD în parteneriat cu Centrul Media pentru Tineri a elaborat și a mediatizat în spațiul online 2 articole privind istoria a 3 beneficiare care luptă pentru revendicarea drepturilor sale încălcate și anume asigurarea dreptului la pensie în legătură cu determinarea dizabilității și a capacității de muncă de către CNDDCM precum și asigurarea dreptului la ajutor financiar umanitar și dreptul la locuință .

Pentru a lua cunoștință cu istoria acestor 3 doamne care cu suportul juridic oferit de către CDPD au militat pentru drepturile sale accesați următoarele linkuri:

<https://cdpd.md/lupta-unei-refugiate-pentru-drepturile-sale/>

<https://cdpd.md/refugiati-ucraineni-departe-de-casa-lupta-pentru-a-si-construi-o-viata-noua/>

IV. DEZVOLTAREA ORGANIZAȚIONALĂ

Parteneri /Finanțatori: IM SDP, EDF, ERA/NDI, UNICEF, NRC

Dezvoltarea și revizuirea politicilor interne a CDPD

Dezvoltarea Planului strategic CDPD pentru anii 2025-2029

Dezvoltarea Politicii antiterorism a CDPD

Revizuirea Manualului de achiziții a CDPD

Vizita schimb de experiență Bruxelles EDF

În perioada 17-19 decembrie 2024 echipa CDPD a realizat o vizită de schimb de experiență la Forumul European pentru Dizabilitate (European Disability Forum – EDF) din Bruxell. Forumul European pentru Dizabilitate este format din 114 organizații naționale și de rețea. CDPD este membru al acestui forum. Scopul acestei vizite a constat în realizarea ședințelor de lucru cu reprezentanții departamentelor Advocacy și politici publice, Accesibilitate, Politici Intergrup pentru persoane cu dizabilități, Drepturile Femeilor, Comunicare, Climă, Drepturi umane și nediscriminare. Un subiect foarte important abordat este implementarea strategiei de advocacy ce ține de colaborarea cu Parlamentul, Consiliul European și Comisia Europeană Parlamentară.

Această vizită de schimb de experiență și colaborarea cu EDF va contribui la consolidarea eforturilor CDPD și a organizațiilor partenere în implicarea continuă a societății civile active în domeniul incluziunii sociale persoanelor cu dizabilități în vederea implementării Convenției ONU cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități de către instituțiile guvernamentale din Republica Moldova.

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid02KjDxNchfTFNkWtbCDkMsF3v5rZZuFRmqpm2jb5GcjgFwhhPNyw5qj28tsryPODVI>

Realizarea Auditului independent organizațional 2024

Audit Independent organizațional CDPD 2024 poate fi vizualizat accesând următorul link. <https://cdpd.md/independent-auditors-report-2024/>

Partenerii de implementare a Planului Operațional CDPD 2024: European Disability Forum , AO Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități, AO Alianța INFONET, AO ”Sociohab” AO ”GLIN”, AO ”VIALEX”, AO ”Алые паруса,”AO ”От равного к равному”

BUGETUL CDPD 2024

CDPD în anul 2024 al 6-le an consecutiv pentru bugetarea cheltuielilor stabilite conform Planului operațional a aplicat bugetul consolidat. Astfel bugetul consolidat realizat al CDPD pentru anul 2024 a constituit: 11,749,286.42 MDL

Donator	Project name	Implementation Period	Approved Budget	Opening balance (MDL)	Income (MDL)	Spent until 31.12.2024 (MDL)	Current account balance
IM Swedish Development Partner(IM SDP)	Support for CRPD Strategic Plan	01.04.24 - 31.12.24	SEK 500 000		827,247.29	827,247.29	0
European Disability Forum (EDF)	Ukraine war: OPD led disability inclusive response and recovery (Phase 2)	01.07.23 -31.12.24	150 000EUR	7,444.92	1,926,072.10	1,933,517.02	-

Equal Rights in Action Fund (ERA/NID)	To support local human rights NGOs in their efforts to achieve safe and secure environments, political participation, and empowered and inclusive movements and organizations"	01.01.23-31.05.25	(2884+9326+10788) USD	54,581.04 -	411,189.24	356,608.20	
Expert Grup Centrul de Analiză Independentă AO	"Resilient CSOs + Responsible Budgeting=Accelerated Association Agreement implementation."	01.06.23-31.12.24	11 886.92 EUR	35,889.37	191,400.00	227,289.37	
Fundatia Est Europeană (FEE)	Together we develop inclusive employment services for people with disabilities in mun. Chosonau and Criulenu	18.02.22-31.03.24	2 864.89 EUR	24,649.61	30,338.00	54,987.61	
International Organization for Migration (OIM)	"Needs-based support for refugees with disabilities from Ukraine in Moldova" faza 1	01.02.23-28.02.25	278 337.56 MDL	152,113.70		158,773.50	- 6,659.80
International Organization for Migration (OIM)	"Needs-based support for refugees with disabilities from Ukraine in Moldova" faza 2	01.02.24-31.08.24	1 015 338 MDL		1,015,338.00	1,015,338.00	
International Organization for Migration (OIM)	"Needs-based support for refugees with disabilities from Ukraine in Moldova" faza 3	1.12.24-31.05.25	1 525 140 MDL		660,000.00	146,293.83	513,706.17
Norwegian Refugee Council (NRC)1	Strengthening access to legal assistance and information for Ukrainian refugees with disabilities and other vulnerable groups.	01.02.23-14.11.23	2 141 410 MDL	214,141.00 -	214,141.00		-
Norwegian Refugee Council (NRC)2	Facilitarea accesului la asistență juridică pentru persoanele cu dizabilități strămutate din Ucraina și alte grupuri vulnerabile.	01.03.24-30.11.24	2 340 791 MDL		2,106,711.90	2,340,790.92	- 234,079.02
United Nation Development Programme (UNDP)	Paradigm Shift to Disability Inclusive Services, Accountability and Governance in Moldova	30.03.23-30.09.24	37 866.19 USD	162,958.88	508,718.26	671,677.14	-

United Nations Cildrens Fund (UNICEF)	Capacity building of the NCDDWA on the human-rights based approach to disability determination, in alignment with the International Classification of Functioning (ICF), including for children and youth	05.06.23-30.09.24	653 695,24 MDL	285,988.39	366,463.00	652,451.39	
United Nation Development Programme (UNDP)	Building sustainable and inclusive peace, strengthening trust and social cohesion in Moldova (Phase 1)	30.11.23-30.07.24	1 370 929.25 MDL	1,197,422.25	173,507.00	1,370,929.25	
United Nation Development Programme (UNDP)	Building sustainable and inclusive peace, strengthening trust and social cohesion in Moldova (Phase 2)	14.10.24-30.04.25	2 471 342 MDL		2,471,342.00	1,913,042.76	558,299.24
Euro-Asia Fondation JUDY	Mentorship Programme	01.07.24-31.05.25	4 250 USD		39,644.19	80,340.14	- 40,695.95
World Health Organisation (WHO)	Access to medical services for refugees	01.01.23-31.03.24	24 820 USD	179,556.52	265,336.54		444,893.06
Activitate economica				111,995.34	131,853.69		38,236.73
Subvenționare					45,000.00		
TOTAL				1,889,296.94	11,384,302.21	11,749,286.42	1,273,700.43